

МІНІСТЕРСТВО
ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я
УКРАЇНИ

Міністерство внутрішніх справ України
Міністерство охорони здоров'я України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Національний фармацевтичний університет

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Міжнародна науково-практична конференція
(м. Харків, 26 лютого 2021 року)

Харків 2021

УДК 346.2:[616-036.21:578.834](477)(06)
А43

*Друкується за рішенням оргкомітету
відповідно до доручення Харківського національного університету
внутрішніх справ від 03.02.2021 № 18*

А43 Актуальні питання діяльності суб'єктів господарювання в умовах пандемії COVID-19 : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 26 лют. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2021. – 348 с.

До збірника ввійшли матеріали і тези доповідей, подані учасниками міжнародної науково-практичної конференції (26 лютого 2021 року, Харківський національний університет внутрішніх справ) до її Організаційного комітету. Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори.

УДК 346.2:[616-036.21:578.834](477)(06)

Матеріали викладено в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори. Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Видавнича діяльність. Матеріали науково-практичних конференцій, семінарів тощо», а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>).

УДК 349.3

Валерій Іванович МОСКОВЕЦЬ,

кандидат соціологічних наук, доцент,

помічник ректора Харківського національного університету внутрішніх справ.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0216-9470>

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19, ЯК ЗАВДАННЯ ПРОФСПІЛОК

В Україні, як і в усьому світі, пандемія, спричинена гострою респіраторною хворобою, стала тим фактором, який вплинув на економічну та соціальну політику і змусив держави шукати засоби боротьби не лише з хворобою, а і з її наслідками. Завданням профспілок відповідно до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» (ред. від 25.09 2019 р.) є представництво і захист трудових і соціально-економічних прав та інтересів членів профспілок у державних органах та органах місцевого самоврядування, у відносинах з роботодавцями, а також з іншими об'єднаннями громадян (ст. 19). Профспілки мають права щодо захисту прав громадян на працю, беруть участь у розробленні та здійсненні державної політики у галузі трудових відносин, оплати праці, охорони праці та соціального захисту і в управлінні державним соціальним страхуванням як представники застрахованих осіб тощо, забезпечують захист працівників від безробіття та його наслідків, визначають відносини між працедавцем і працівником, беруть участь у розробленні законодавства з указаних питань, укладають колективні договори та угоди.

У сфері соціального забезпечення, що захищається профспілками, відбулися зміни, які були обумовлені таким:

– за перше півріччя 2019 р. основні галузі виробництва скоротилися: сільське господарство – на 18,7 %, обсяг вантажообігу – на 19,6 %, обсяг пасажирообігу – на 55,9 %, гуртовий товарооборот – на 0,5 %, промислове виробництво – на 8,3 %, а будівництво – на 5,5 %;

- із січня – червня 2019 р. серед основних секторів економіки відбулося зростання лише обсягу обороту роздрібної торгівлі на 3,0 %;
- падіння ВВП за I півріччя, за оцінками Мінекономіки, становить 6,5 % (прогнозувалося 8,1 %);
- на ринку праці ситуація є дуже складною, оскільки за прогнозами фахівців до кінця 2020 р. і у 2021 р. безробіття буде тривалим у зв'язку із значним падінням економіки та суттєвими структурними змінами; рівень безробіття на кінець 2021 р. становитиме 9,6 % порівняно з 9,4 % у попередньому році [1, с. 6].

Відповідні негативні зміни відбулися і з цінами. Так, у червні 2020 р. у річному розрахунку ціни на споживчому ринку зросли на 2,4 % (на 1,7 % – у травні 2020 р.). Ціни в промисловості у червні 2020 р. були нижчими за минулорічні на 4,6 % у річному розрахунку («мінус» 5,1 % у травні 2020 р.) [1, с. 7].

Економічне становище в країні відбулося на заробітній платі та свідчить про зростання бідності й безробіття. За статичними даними, у травні-червні 2020 р. в умовах послаблення карантинних заходів та поступового відновлення роботи галузей тривало зростання реальної заробітної плати як порівняно з квітнем-травнем 2020 р. (на 0,8 % та 9,5 %), так і порівняно з травнем-червнем 2019 р. (на 1,4 % та 4,8 % відповідно). Загалом середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників за січень-червень 2020 р. становила 10 928 грн, а реальна заробітна плата зросла на 6,5 %. Саме збереження позитивної динаміки заробітної плати й, відповідно, споживчого попиту населення пом'якшило негативний ефект від раптового «карантинної зупинки» економіки. Частина суб'єктів господарювання проводила скорочення працівників або відправляла їх у відпустку за власний рахунок. За даними Державної служби зайнятості України, статус безробітного у січні-червні 2020 р. отримали 829,4 тис. осіб, із них 324,1 тис. осіб отримало його з 12.03.2020 до 30.06.2020 [1, с. 8].

В умовах, що склалися внаслідок коронакризи, потрібна державна підтримка економіки та всіх верств населення шляхом провадження виваженої соціальної політики. З одного боку, уряд намагався за рахунок бюджетних коштів усунути негативні наслідки хвороби, а з іншого, – саме профспілки мають можливість захистити працівника та надати йому додаткові соціальні послуги.

За даними Міністерства фінансів України, бюджетне стимулювання, запроваджене урядом для підтримки попиту населення та пом'якшення негативних наслідків від карантинних заходів, поступово зростало, що в умовах скорочення доходів спричинило суттєве зростання дефіциту бюджету – до 5,6 % ВВП [2]. З урахуванням цих обставин профспілки потребують більш широких повноважень щодо контролю за діяльністю роботодавців і захисту прав та інтересів працівників.

У державі було створено спеціальний Фонд боротьби з COVID-19, кошти якого, за інформацією Міністерства фінансів, з 2019 р. до початку

2020 р. зросли з 78,4 млрд. грн. до 80,9 млрд. грн., зокрема за загальним фондом використано 63,7 млрд. із виділених 72 млрд. грн., а за спеціальним фондом – 2,8 млрд. з виділених 6,4 млрд. грн. Найбільшими отримувачами коштів були:

- Державне агентство автомобільних доріг, яке використало 25,7 млрд. із 26,2 млрд. грн., або 98,3 % для розвитку мережі й утримання автомобільних доріг загального користування державного значення;

- Міністерство охорони здоров'я, яке використало за загальним фондом 17,8 млрд.грн. із 20,4 млрд. грн., або 86,8 % (виділені за спеціальним фондом 1,4 млрд. грн.. не використано); кошти були спрямовані для закупівлі ШВЛ, засобів індивідуального захисту й обладнання для приймальних відділень опорних закладів охорони здоров'я у госпітальних округах, для підвищення надбавок і доплат до заробітної плати медикам та іншим працівникам, які лікують хворих на COVID-19, на забезпечення подання кисню у заклади охорони здоров'я тощо;

- Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, яке використало 8,8 млрд. грн.. з 10,7 млрд. грн., або 82,1 %; кошти були використані для виплати допомоги з безробіття, для одноразової компенсації суб'єктам господарювання за сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та для виплати одноразової матеріальної допомоги суб'єктам господарювання;

- Міністерство соціальної політики, яке використало за загальним фондом 4 млрд. грн. з 6,8 млрд. грн., або 59,8 %, за спеціальним фондом – 2,8 млрд. грн. з 5,0 млрд. грн., або 55,5 %; кошти спрямовано на забезпечення страховими виплатами через тимчасову непрацездатність, здійснення виплат членам сімей медиків, померлих унаслідок захворювання на COVID-19, надання допомоги на дітей ФОП і надання одноразової матеріальної допомоги застрахованим особам у зв'язку з втратою доходів у разі повної заборони сфери їх діяльності під час карантину [2].

Висновок. Наведені приклади свідчать, що державною допомогою були охоплені працівники не всіх галузей виробництва, а вжиті заходи мають обмежений зміст. Ураховуючи завдання профспілок, найбільш дієвими заходами для поновлення виробництва в постпандемічний період в Україні та захисту працівників у будь-яких умовах господарювання мають бути такі:

- контроль своєчасної та в повному обсязі виплати заробітної плати, виконання колективних договорів та угод, додержання законодавства про працю, зайнятість та охорону праці;

- створення безпечних і нешкідливих умов праці, належних виробничих та санітарно-побутових умов, забезпечення працівників засобами індивідуального та колективного захисту;

- надання соціальної допомоги та соціальних послуг працівникам або їх родичам, які постраждали від хвороби;

- фінансування за участі держави створення чи закупівлі товарів, критично необхідних в умовах, що становлять загрозу життю і здоров'ю громадян;
- ініціювання та обстоювання податкових пільг для виробників, діяльність яких була зупинена на час карантину на період близько двох років (усереднене значення).

Профспілкові організації в умовах коронакризи проводять цілеспрямовану правозахисну роботу на підприємствах, в установах та організаціях на територіальному й національному рівнях, надають членам профспілок правову та матеріальну допомогу, захищають їхні інтереси в судах, співпрацюють з органами державного нагляду і контролю та адміністрацією підприємства й забезпечують захист інтересів працівників у трудових відносинах.

Список бібліографічних посилань

1. Україна: вплив COVID-19 на економіку та суспільство. Консенс-прогноз департаменту стратегічного планування та макроекономічного прогнозування /М-во стратегічного планування та макроекономічного прогнозування. 2020.

№ 52. 50 с.

2. Мінфін представляє детальний аналіз використання коштів Фонду боротьби з COVID у 2020 році головними розпорядниками // Урядовий портал : офіц. сайт. 02.02.2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-predstavlyaye-detalnij-analiz-vikoristannya-koshtiv-fondu-borotbi-z-covid-u-2020-roci-golovnimi-rozporyadnikami> (дата звернення: 08.02.2021).